

ДЕНИСЮК
Олена Григорівна
delenash@ukr.net

УДК 338.51

ВЛАСЮК
Олена Василівна
alonkavlassuk97@gmail.com

**ОСОБЛИВОСТІ ПОЛІТИКИ
ЦІНОУТВОРЕННЯ НА
СТОМАТОЛОГІЧНОМУ РИНКУ
УКРАЇНИ**

к.е.н., доцент, проректор з
науково-педагогічної роботи та
молодіжної політики,
Державний університет
"Житомирська політехніка"

**FEATURES OF THE PRICING POLICY IN
THE DENTAL MARKET OF UKRAINE**

DOI: <https://doi.org/10.37634/efp.2020.10.6>

студент, Державний
університет "Житомирська
політехніка"

DENYSIUK Olena Hryhorivna – PhD in Economics, Associate Professor, Vice-Rector for Academic and Student Affairs, Zhytomyr Polytechnic State University

VLASIUK Olena Vasylivna – student, Zhytomyr Polytechnic State University

У статті узагальнено основні проблеми ціноутворення на ринку стоматологічних послуг в Україні. Виокремлено характерні ознаки медичної послуги та чинники, зокрема економічні, які впливають на формування ціни на ці послуги, а також аспекти, якими керується споживач під час вибору того чи іншого медичного закладу в умовах сучасної конкуренції. Визначено цінові та нецінові фактори попиту на стоматологічні послуги. Порівняно ціни на стоматологічні послуги у приватних та державних закладах, обраховано середнє їхнє значення, а також з допомогою середньоквадратичного відхилення визначено, наскільки значущі є розбіжності в цінах на стоматологічні послуги в межах галузі.

* * *

В статье обобщены основные проблемы ценообразования на рынке стоматологических услуг в Украине. Выделены основные характеристики медицинской услуги и факторы, влияющие на формирование цены на данные услуги, в том числе и экономические а также аспекты, которыми руководствуется потребитель при выборе того или иного медицинского учреждения в условиях конкуренции. Определены ценовые и неценовые факторы спроса на стоматологические услуги. Сравнены цены на стоматологические услуги в частных и государственных учреждениях, рассчитано среднее их значение, а также с помощью среднеквадратичного отклонения определено насколько значимыми являются различия в ценах на стоматологические услуги в пределах отрасли.

* * *

Dental care is one of the most popular and market-oriented type of care provided to the population. It is developing rapidly, offering advanced medical technologies on the market. But some issues such as market competition in the health services sector, social partnership in dental services delivery to the population are not fully considered.

There are some difficulties in analyzing dental market in Ukraine due to the presence of some problems: lack of official information about amount of dental services; incomplete coverage of information about production of dental services by statistics; a large part of the market for dental services are individuals – entrepreneurs, who are not obliged to publicly information about their commercial results (much of the producers in dentistry (at least 50%) is in the shadow sector). The aim of the article is to investigate the current state of price aspects of the market of dental services in Ukraine.

The article identifies the main problems in the market of dental services in Ukraine, the characteristics of medical services and factors that affect the formation of prices for these services, and also the aspects that consumers are guided with in choosing a medical institution in today's competitive environment. In paper we analyzed price and non-price factors of demand for dental services, compared prices for dental services in private and public institutions, calculated their average value. Using standard deviation, we calculated how significant are the differences in prices for dental services within the industry.

The cost of dental treatment in Ukraine depends on many factors: the orientation of the clinic, its form of ownership, popularity and competence of specialists. After performing the analysis, we saw that the prices for the same service differ significantly and vary depending on the company.

Therefore, the dental market is characterized by the emergence of a large number of private dental institutions, where prices range significantly. In these conditions, the issues of modern management and marketing in dentistry have become especially relevant. To ensure the effective functioning of all subjects of the dental market, it is necessary to form their information field, within which they would exchange information about their activities, provide effective communication and work to create and maintain a positive reputation. Therefore, taking into account the current difficult epidemiological, economic and social situation in Ukraine, it is obvious that the health care sector needs constant improvement.

Ключові слова: ціни на медичні послуги, середня ціна, розбіжності в цінах, варіація цін, стоматологічний ринок, стоматологічна послуга, галузь охорони здоров'я

Ключевые слова: цены на медицинские услуги, средняя цена, разница в ценах, вариация цен, стоматологический рынок, стоматологическая услуга, отрасль здравоохранения

Keywords: prices on medical services, average price, price differences, price variation, dental market, dental service, health care sector

ВСТУП

Стоматологічна допомога належить до одного з масових видів допомоги, яка надається населенню. У структурі загальної захворюваності населення нашої країни за матеріалами звернень до медичних закладів хвороби ротової порожнини займають третє місце (20-25 %).

Спосіб життя, екологія, спадковість – це ті чинники, які мають найбільший вплив на наше здоров'я, зокрема на органи порожнини рота. Багато проблем зубощелепних органів починають формуватися і проявлятися вже у ранньому дитинстві. За статистикою, наприклад, серед дітей, які пройшли стоматологічне обстеження за період 2005-2015 рр. в Україні, приблизно 50 % мали значні чи незначні проблеми з зубами.

Такі питання як ринкова конкуренція у сфері медичних послуг, соціальне партнерство в наданні стоматологічних послуг населенню, розглянуті неповно, а частка витрат на охорону здоров'я у структурі Державного бюджету України тим часом і далі зменшується з року в рік – з 12,2 % у 2015 р. до 8,6 % у 2019 р. Тому вважаємо, що цьому питанню треба приділити більше уваги.

Складність аналізу стоматологічного ринку України полягає в наявності певних *проблем*:

- за браком офіційних даних про обсяги стоматологічних послуг;
- неповного охоплення статистикою даних про виробництво стоматологічних послуг;
- більшість виробників на ринку стоматологічних послуг складають фізичні особи – підприємці, які не зобов'язані публічно розмішувати дані про свої комерційні результати, тож значна частина виробництва в стоматології (не менше 50 %) міститься у тіншовому секторі.

Вивченню проблем розвитку вітчизняного стоматологічного ринку значну увагу приділяють науковці, зокрема О. Чорноротов, Н. Ляхова, Н. Удовиченко, О. Савчук, а також фахівці Л. Зацна, Т. Івашків, О. Смотров, Я. Заблодський, М. Угрин, В. Неспрядько, які у своїх роботах досліджують проблеми розвитку медичних установ і маркетингу медичних послуг в умовах реформування сфери охорони здоров'я. Зазначимо, що питанню ціноутворення у цій галузі приділено недостатньо уваги.

МЕТА роботи полягає у дослідженні сучасного стану цінних аспектів ринку стоматологічних послуг в Україні.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Під час вивчення поставленого питання використано такі методи: метод системного аналізу (виокремлено та проаналізовано аспекти якості медичної допомоги як важливого складника поліпшення менеджменту в охороні здоров'я), метод структурно-логічного аналізу (виділено наукові дані з відібраних літературних джерел за певною логікою, класифіковано їх, а також встановлено зв'язки та відношення між ними), статистичний метод, бібліосемантичний метод

(з'ясування стану вивчення проблеми і шляхів її розв'язання через аналіз попередніх досліджень на основі наукових літературних джерел, електронних ресурсів; вивчено сучасні принципи, світовий досвід і вітчизняні розробки стосовно проблеми якості медичної допомоги), епідеміологічний (для оцінювання поширеності та рівня стоматологічних захворювань та потреби в стоматологічних послугах).

РЕЗУЛЬТАТИ

Стоматологічна галузь є найбільш ринковоорієнтованим сектором надання медичних послуг населенню, яка динамічно розвивається, пропонуючи на ринку прогресивні медичні технології. У цих умовах питання сучасного менеджменту та маркетингу у стоматології набувають особливої актуальності. Для забезпечення ефективного функціонування всіх суб'єктів ринку стоматології необхідним є формування їхнього інформаційного поля, в межах якого б вони обмінювалися інформацією про свою діяльність, забезпечували ефективні комунікації та працювали над створенням і підтриманням позитивної репутації. З огляду на сучасну непросту епідеміологічну, економічну та соціальну ситуації в Україні, очевидно, що галузь охорони здоров'я потребує постійного вдосконалення. Необхідна постійна увага до відповідних змін у галузі загалом, а також з урахуванням соціальних акцентів у суспільстві. А збереження і стале підтримання стоматологічного здоров'я є не тільки медичною, а й важливою соціальною проблемою України.

Вартість лікування зубів в Україні залежить від багатьох факторів: спрямованості клініки, її форми власності, популярності та компетентності фахівців. Сьогодні в умовах конкуренції між медичними закладами, пацієнт звертає увагу на ціни (особливо до моменту безпосереднього знайомства з медичним центром) і на ступінь довіри до закладу. У табл. 1 пропонуємо ознайомитися з вартістю лікування зубів та порівняти ціни на послуги приватних і державних кабінетів.

Одним із важливих моментів, що впливають на ціни процедур у стоматолога, є тип лікування. Наприклад, вартість лікування зубів під наркозом залежно від виду наркозу буде вище на 200-600 грн (місцева анестезія) – 1500-3000 грн (загальна анестезія) або вартість лікування кісти зуба залежить від способу лікування – хірургічне, медикаментозне або комбіноване й коливається від 500 грн до 2000 грн.

Процес лікування може спричинити додаткові витрати: аналізи, знімки, усунення супутніх захворювань порожнини рота. Відповідно фінансові витрати значно зростають. Тож вартість стоматологічних послуг залежить від конкретної стоматологічної ситуації, й остаточну ціну лікування можна визначити тільки в результаті ретельного обстеження пацієнта. Після проведення діагностичних заходів лікар складе індивідуальний план лікування, максимально ефективний у кожному окремому випадку, з урахуванням побажань пацієнта і вже тоді зможе назвати точну ціну.

Таблиця 1

Порівняння вартості послуг у державних та приватних закладах [узагальнено на основі даних, оприлюднених на офіційних сайтах клінік]

Найменування послуги	Державні лікарні (ціна, грн)	Приватні клініки (ціна, грн)
Професійне чищення	100 – 500	250 – 700
Видалення зубного нерва	100 – 200	300 – 450
Видалення зуба	100 – 300	200 – 600
Пломбування зуба	200 – 600	400 – 1000
Рентгенівський знімок	100 – 200	150 – 400
Тимчасова коронка	200 – 350	300 – 600
Постійна коронка	600 – 2000	1500 – 4000
Лікування каналів зуба (чистка, пломбування, ліки)	100 – 400	300–700

Порівняно з іншими Європейськими країнами цінова політика наших підприємств істотно відрізняється. Наприклад, вартість пломбування зуба у польській приватній стоматології – 27-56 євро, зубний імплант із короною в Польщі обійдеться 1200 євро, а у Великобританії – 4800 євро. Тому значна частина іноземців приїжджає в Україну не тільки для лікування зубів, але й із метою оздоровлення в лікувальних установах, санаторіях або проходження медичної діагностики.

У табл. 2 наведено ціни на стоматологічні послуги за вибраними підприємствами галузі. За наявності різних видів однієї послуги (інші види матеріалів/інша технологія), враховувалася середня ціна між ними у закладі. Позначення «→» означає, що дані про явище відсутні (або на цьому підприємстві в прейскуранті відсутні ціни чи послуги).

За допомогою середньоквадратичного відхилення можемо визначити, наскільки у середньому відхиляються значення ознаки від середнього рівня. Тобто

наскільки значущими є розбіжності у цінах на одну послугу у межах галузі (у досліджуваних підприємствах).

Скористася формулою:

$$\sigma = \sqrt{\frac{(x_1 - \bar{x})^2 + (x_2 - \bar{x})^2 + (x_3 - \bar{x})^2 + \dots + (x_n - \bar{x})^2}{n}}, \quad (1)$$

де: x_n – ціна на послугу на відповідному підприємстві;

\bar{x} – середнє значення ціни на відповідну послугу в підприємствах;

σ – середнє квадратичне відхилення ціни від середнього значення.

Тож, здійснивши відповідні розрахунки, можемо навести узагальнену інформацію (табл. 3), що демонструє середнє значення вартості послуги, а також ступінь розсіювання даних відносно середнього значення загалом у галузі (досліджуваних підприємствах).

Таблиця 2

Ціни на стоматологічні послуги по вибраним підприємствам галузі

№	Назва клініки/ розташування	Стоматологічні послуги									
		консультація	Рентгенівський знімок	анестезія	видалення	пломба	коронка металопластмасова (керамічна)	коронка цільнолита	знімний протез акриловий	зняття відбитку силіконом	еластичний знімний протез
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1	Стоматологічна клініка «Пародент», Львів	60	40	70	–	–	1010	945	2420	150	4680
2	«Дент майстер», Тернопіль	100	–	100	350	500	1500	800	–	300	6000
3	Комфортна стоматологія лікаря Колоса, Житомир	200	70	110	250	500	1400	600	2200	400	3000
4	Стоматологічна клініка «Перлина», Львів	150	60	90	550	250	2200	1100	2900	210	6000
5	Стоматологічний центр «Венеція», Київ	290	130	275	600	865	3000	–	3700	–	7000
6	«Усмішка», Львів	120	60	–	600	550	2500	–	5000	–	–
7	Клініка інноваційної сімейної стоматології, Київ	195	91	130	416	450	3000	–	–	230	4550
8	Нововолинська центральна міська лікарня	50	30	65	140	200	535	475	1257	100	–

Продовження табл. 2

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
9	Приватна стоматологія, Тисмениця	100	–	80	–	300	1300	600	–	–	–
10	«Вівадент», Кременчук	100	–	150	350	–	2000	700	3500	400	4500
11	Стоматологічна клініка Dr. Starynsky s dentistry, Тернопіль	–	60	50	300	350	1500	750	1600	–	3500
12	Стоматологічна клініка «Левіка», Вінниця	150	60	–	350	360	1400	–	1800	–	–
13	Стоматологічна клініка «Арсената», Тернопіль	75	40	60	–	300	1200	800	2800	–	6000
14	Стоматологія Adent, Київ	70	80	100	550	370	1500	700	3200	170	4200
15	Стоматологічний центр «Клініка доктора Петріщева», Вишневе	100	90	100	400	700	1600	1000	3500	350	5000
16	Клініка прогресивної стоматології та косметології Harry clinic	200	70	100	600	400	1800	800	3000	160	4000
17	«Дента+», Житомир	75	80	115	–	500	1420	710	2800	200	–
18	ДомСтом, Житомир	50	60	70	300	–	1300	–	2200	–	–
19	Приватна клініка Нікамед, Житомир	60	75	90	200	350	850	360	1750	180	3500
20	Стоммакс, Житомир	40	60	100	200	200	700	350	1250	55	2800

Таблиця 3

Середнє значення ціни для обраних послуг та ступінь розсіювання даних [розраховано на основі даних, оприлюднених на офіційних сайтах клінік]

Назва послуги	₴	€
Консультація	115	65
Рентгенівський знімок	68	22
Анестезія	103	48
Видалення	385	150
Пломба	420	169
Коронка металокерамічна	1586	657
Коронка цільнолита	713	208
Знімний протез звичайний	2640	958
Знімний протез нейлоновий	4624	1212
Зняття відбитку силіконом	223	105

Здійснивши аналіз, бачимо, що ціни на одну й ту ж послугу значно відрізняються та варіюються залежно від підприємства. Тобто велике значення стандартного відхилення вказує, що точки (наші ціни) розподілені у широкому діапазоні відносно середнього значення вибірки.

З огляду на центральну граничну теорему та особливості нормального розподілу (будемо вважати, що чисельність вибірки є достатньою для таких висновків) відомо, що спостереження рідко відхиляються від середнього значення більше ніж на декілька стандартних відхилень. Центральна гранична теорема говорить, що середнє значення вибірки розподілене відносно середнього значення сукупності відповідно до нормального закону. Відомо, яка частина спостереження у нормальному розподілі знаходиться у межах таких відхилень, а саме: одного середньоквадратичного відхилення – 68,2 %, двох – 95,4 %, трьох – 99,7 %

спостережень.

Тож можемо стверджувати, що значення ціни, наприклад, для коронки металокерамічної буде становити від 929 грн до 2243 грн для 68,2 % підприємств галузі.

ВИСНОВКИ

Сьогодні стоматологічна галузь України динамічно розвивається, пропонуючи на ринку прогресивні медичні технології та препарати, апробовані світовою медичною спільнотою. Ринок стоматології характеризується появою значної кількості приватних стоматологічних закладів, ціни в яких значно варіюються. Тому й однією з основних проблем цінового аспекту на ринку стоматологічних послуг із погляду споживача виділяємо – значні розбіжності у цінах на послуги у межах галузі. Споживач є недостатньо інформованим, адже не володіє тими знаннями, які дали

змогу б йому оцінити ціну придбаних послуг. Так, часто перевага надається приватним закладам та вищої ціні, хоча якість у державних клініках може бути не гіршою. У споживача немає можливості самостійного вибору необхідних послуг та їхнього обсягу, що пояснюється неоднорідністю стоматологічних послуг, їхньою індивідуальністю, унікальністю, неможливістю або утрудненістю зіставлення ціни і якості.

Узагальнюючи вищезазначене можемо зробити висновки, що заходи стосовно підвищення якості системи охорони здоров'я, особливо у розрізі стоматологічної сфери, насамперед, повинні бути спрямовані на забезпечення ефективною та прозорою ціновою політикою на медичні послуги, оптимізації мережі державних, комунальних і приватних закладів охорони здоров'я. Це дасть змогу створити необхідні умови конкуренції, які також мають бути закріплені ціновою, податковою політикою задля підтримання рівноваги між оптимальним розподілом ресурсів в умовах ринку. Тож ефективність і чіткість функціонування всіх ланок механізму покращення якості медичної допомоги в Україні можливі тільки за їхньої взаємодії та взаємоузгодженні.

Список використаних джерел

1. Васильєв А.Г., Михальчук В.М., Гбур З.В. Перспективи розвитку медичних закладів в умовах реформи охорони здоров'я. *Світ медицини та біології*. 2019. № 3. С. 18–23. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/S_med_2019_3_6 (дата звернення 02.09.2020).
2. Ляхова Н.О., Нестеренко О.М. Стан ринку стоматологічних послуг в Україні на сучасному етапі. *Вісник проблем біології й медицини*. 2014. Вип. 3(3). С. 47–50. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vpbm_2014_3\(3\)_11](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vpbm_2014_3(3)_11) (дата звернення 02.09.2020).
3. Сайт клініки інноваційної сімейної стоматології «KISS». URL: <https://kiss.net.ua/price/> (дата звернення 24.09.2020).
4. Сайт клініки прогресивної косметології та стоматології «Happy clinic». URL: <https://happyclinic.com.ua/price/> (дата звернення 24.09.2020).
5. Сайт клініки сучасної стоматології «Denta+». URL: <https://www.denta-plus.com/ua/czenyi> (дата звернення 24.09.2020).
6. Сайт Комфортної стоматології лікаря Колоса. URL: <http://kc-dent.com.ua/prays/> (дата звернення 24.09.2020).
7. Сайт Нововолинської центральної міської лікарні. URL: <https://radar.in.ua/roztinsky-u-stomatologiyi-ta-inshitsikavi-tsyfry/> (дата звернення 24.09.2020).
8. Сайт стоматологічного центру «Венеція». URL: <https://dcv.com.ua/price/> (дата звернення 24.09.2020).
9. Сайт стоматологічного центру «Клініка доктора Петрішева». URL: <http://www.petrishev.com.ua/> (дата звернення 24.09.2020).
10. Сайт стоматологічної клініки «Дент майстер». URL: <http://dentmaster.com.ua/tsiny/> (дата звернення 24.09.2020).
11. Сайт стоматологічної клініки «Пародент». URL: <https://www.parodent.com.ua/prejskurant/> (дата звернення 24.09.2020).
12. Сайт стоматологічної клініки «Adent». URL: <http://adent.com.ua/uk/contact-us/> (дата звернення 24.09.2020).
13. Сайт стоматологічної клініки «DS DENTISRTY». URL: <http://ds.te.ua/%D1%86%D1%96%D0%BD%D0%B8.html> (дата звернення 24.09.2020).
14. Сайт стоматологічної клініки «Авторська стоматологія». URL: <http://laserdentist.com.ua/tsiny/>
15. Сайт стоматологічної клініки «Арсената». URL: <http://arsenata.com.ua/prices.php> (дата звернення 24.09.2020).
16. Сайт стоматологічної клініки «Вивадент». URL:

<http://vivadent.com.ua/ru/prajs> (дата звернення 24.09.2020).

17. Сайт стоматологічної клініки «ДомСтом». URL: <http://domstom.com.ua/tsni/> (дата звернення 24.09.2020).
18. Сайт стоматологічної клініки «Левіка». URL: <https://levika.com.ua/price> (дата звернення 24.09.2020).
19. Сайт стоматологічної клініки «Майстерня посмішки». URL: <https://moyaposmishka.com.ua/> (дата звернення 24.09.2020).
20. Сайт стоматологічної клініки «Нікамед». URL: <https://nikamed.com.ua/price> (дата звернення 24.09.2020).
21. Сайт стоматологічної клініки «Перлина». URL: <http://perlyna-clinic.com.ua/price.php> (дата звернення 24.09.2020).
22. Сліпченко Т.О. Стоматологічний ринок України: особливості попиту на послуги в сегменті дентальної імплантації. *Бізнес Інформ*. 2017. № 5. С. 288–292. (дата звернення 02.09.2020).
23. Удовиченко Н.М. Ключові аспекти ринкової рівноваги та соціального оптимуму партнерства у сфері стоматологічної допомоги населенню. *Управління розвитком*. 2017. № 3–4. С. 96–101. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Uproz_2017_3-4_15 (дата звернення 02.09.2020).

References

1. Vasyliiev A.H., Mykhalchuk V.M., Hbur Z.V. Development prospects of medical institutions in terms of health care reform. *World of Medicine and Biology*. 2019. № 3. pp. 18–23. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/S_med_2019_3_6 (last accessed 02.09.2020). (In Ukrainian).
2. Liakhova N.O., Nesterenko O.M. The state of the market of dental services in Ukraine at the present stage. *Scientific Bulletin of problems biology and medicine*. 2014. Issue 3 (3). pp. 47–50. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vpbm_2014_3\(3\)_11](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vpbm_2014_3(3)_11) (last accessed 02.09.2020). (In Ukrainian).
3. Website of the clinic of innovative family dentistry «KISS». URL: <https://kiss.net.ua/price/> (last accessed 24.09.2020). (In Ukrainian).
4. Website of the clinic of progressive cosmetology and dentistry «Happy clinic». URL: <https://happyclinic.com.ua/price/> (last accessed 24.09.2020). (In Ukrainian).
5. Website of the clinic of modern dentistry «Denta +». URL: <https://www.denta-plus.com/ua/czenyi> (last accessed 24.09.2020). (In Ukrainian).
6. Website of Comfortable dentistry of doctor Kolos. URL: <http://kc-dent.com.ua/prays/> (last accessed 24.09.2020). (In Ukrainian).
7. Website of Novovolynsk Central City Hospital. URL: <https://radar.in.ua/roztinsky-u-stomatologiyi-ta-inshitsikavi-tsyfry/> (last accessed 24.09.2020). (In Ukrainian).
8. Website of the dental center «Venice». URL: <https://dcv.com.ua/price/> (last accessed 24.09.2020). (In Ukrainian).
9. Website of the dental center «Dr. Petrishev's Clinic». URL: <http://www.petrishev.com.ua/> (last accessed 24.09.2020). (In Ukrainian).
10. Website of the dental clinic «Dent Master». URL: <http://dentmaster.com.ua/tsiny/> (last accessed 24.09.2020). (In Ukrainian).
11. Website of the dental clinic «Parodent». URL: <https://www.parodent.com.ua/prejskurant/> (last accessed 24.09.2020). (In Ukrainian).
12. Website of the dental clinic «Adent». URL: <http://adent.com.ua/uk/contact-us/> (last accessed 24.09.2020). (In Ukrainian).
13. Website of the dental clinic «DS DENTISRTY». URL: <http://ds.te.ua/%D1%86%D1%96%D0%BD%D0%B8.html> (last accessed 24.09.2020). (In Ukrainian).
14. Website of the dental clinic «Author's dentistry». URL: <http://laserdentist.com.ua/tsiny/> (last accessed 24.09.2020). (In Ukrainian).

15. Website of the dental clinic «Arsenata». URL: <http://arsenata.com.ua/prices.php> (last accessed 24.09.2020). (In Ukrainian).

16. Website of the dental clinic «Vivadent». URL: <http://vivadent.com.ua/ru/prajs> (last accessed 24.09.2020). (In Ukrainian).

17. Website of the dental clinic «DomStom». URL: <http://domstom.com.ua/tsni/> (last accessed 24.09.2020). (In Ukrainian).

18. Website of the dental clinic «Levika». URL: <https://levika.com.ua/price> (last accessed 24.09.2020). (In Ukrainian).

19. Website of the dental clinic «Smile manufactory». URL: <https://moyaposmishka.com.ua/> (last accessed 24.09.2020). (In Ukrainian).

20. Website of the dental clinic «Nikamed». URL: <https://nikamed.com.ua/price> (last accessed 24.09.2020). (In Ukrainian).

21. Website of the dental clinic «Pearl». URL: <http://perlyna-clinic.com.ua/price.php> (last accessed 24.09.2020). (In Ukrainian).

22. Slipchenko T.O. Dental market of Ukraine: features of demand for services in the segment of dental implantation. *Business Inform.* 2017. № 5. pp. 288–292 (last accessed 02.09.2020). (In Ukrainian).

23. Udovychenko N.M. Key aspects of market equilibrium and social optimum of partnership in the field of dental care. *Development Management.* 2017. № 3–4. pp. 96–101. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Uproz_2017_3-4_15 (last accessed 02.09.2020). (In Ukrainian).